

SZÖVEG ÉS „SZABAD RABLÁS” – SZERZŐI JOG AZ INTERNETEN*

TEXT AND FREE-FOR-ALL – COPYRIGHT ON THE WEB

Kalocsai Édua Mária**

Absztrakt

Tanulmányom középpontjában az interneten publikált irodalmi művek szerzői jogi védelmének hiányosságainak feltárása és vizsgálata áll, különös tekintettel a blogok és más hasonló irodalmi oldalak plágium elleni védelmére. Az elemzés során kiemelt szerepet kap a szerzői jogi védelem érvényesítésének nehézsége az online térben, valamint a plágium elleni fellépés korlátozott lehetősége. Áttekintem néhány oldal önálló, a felhasználóik védelme érdekében kifejtett törekvéseit, kitérve ezen webhelyek és alkalmazások árnyoldalaira is. Bemutatok továbbá olyan technikai megoldásokat is, amelyek segíthetnek a jogsértések megelőzésében.

Kulcsszavak: szerzői jog, internet, platform, veszély, plágium, online publikáció, kibertér

Abstract

The objective of this study is to investigate and analyse the deficiencies of copyright protection for literary works published on the Internet, with a specific emphasis on the safeguarding of blogs and other analogous literary platforms against plagiarism. The analysis will focus on the difficulties of enforcing copyright protection in the online space and the limited possibilities for action against plagiarism. It will also examine the independent efforts of some sites to protect their users, including an evaluation of the disadvantages of these sites and applications. Finally, it will present technical solutions that can help prevent infringements.

Keywords: copyright, internet, platform, risk, plagiarism, online publication, cyberspace

1. Bevezetés

A legfőbb kérdést, miszerint szükséges-e egyáltalán szabályozni az internettel összefüggő jogviszonyokat, Faludi Gábor már 2008-ban megjelent tanulmányában megválaszolta¹ A válasz természetesen igenlő, ám kapcsolódó munkájában Faludi utal arra, hogy akkoriban is sokan voltak, akik ebben kételkedtek. Valószínűleg, ha ma végeznénk egy közvélemény-kutatást, szintén hasonló eredményt kaphatnánk, nem lenne egységes vélemény a szabályozás szükségességéről.

* Kalocsai Édua Mária: Ellopott szavak – Szerzői jog a kibertérben c. TDK dolgozat alapján

** Kalocsai Édua Mária, harmadéves, nappali tagozatos jogász hallgató, Miskolci Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, kem004em@gmail.com; Konzulens: Dr. habil. Juhász Ágnes, egyetemi docens, Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi kar, Civilisztikai Tudományok Intézete, Polgári Jogi Tanszék, agnes.juhasz@uni-miskolc.hu

¹ FALUDI Gábor: A szerzői jog és az internet viszonyának egyes kérdései, tanulmány, 9. oldal

Faludi felhívja a figyelmet arra, hogy nem minden állam csatlakozott a WIPO²-hoz, valamint az EU-n belüli irányelv-átültetések sem eredményeznek megfelelő, egyforma, úgynevezett csereszabatos jogokat.³ Ezen kívül a szerző álláspontja szerint nem is lehet megtalálni a nemzetközi magánjog hagyományos keretei között egy, a globális felhasználásra irányadó jogot.⁴

Már a fentiekből kiderül, hogy egységes szabályozásról nem beszélhetünk, noha arra egyértelműen szükség lenne. A különböző alkalmazások és weboldalak azonban nem várhatnak tétlenül a megfelelő szabálmegalkotására, így saját felületeiken szükséges az egyes korlátozások önálló megállapítása és bevezetése. A továbbiakban két ilyen platform, a magyar Blog.hu és a nemzetközi gyakorlatban használatos Wappad önálló szabályozását fogom bemutatni.

2. A Blog.hu

A Blog.hu a PORT.hu kiadó egyik platformja, amely a felhasználók számára lehetőséget biztosít arra, hogy különböző tematikájú és hosszúságú irodalmi alkotásokat, cikkeket, véleménynyilvánításokat tegyenek közzé. A Blog.hu szabályzatát a felhasználói feltételekkel összekapcsolva, általános szerződési feltételként hozza a szerzők és olvasók tudomására.⁵

A felhasználói feltételek az oldal aljára görgetve találhatóak meg, a fontos dokumentumok felsorolása között első helyen, ezzel is kiemelve azok fontosságát.⁶ A jelen dolgozat keretei között nem kerül sor a teljes dokumentum ismertetésére, hanem a továbbiakban annak a vizsgált téma szempontjából releváns pontjait emelem ki.

2.1. ÁSZF

A szolgáltató a bevezető rendelkezései körében, már az 1.3-as bekezdésben leszögezi, hogy a felhasználók felelősek az általuk használt felhasználónévvel végrehajtott tevékenységeikért, műveleteikért. Az 1.7-es bekezdés felhívja továbbá a figyelmet a problémák bejelentésének lehetőségére, amit a felhasználó emailben vagy a kapcsolati fül alatt található kapcsolat formanyomtatványon tehet meg.⁷

A leglényegesebb, a tartalommal foglalkozó rendelkezések az általános szerződési feltételek III. részében találhatóak. Rögzítésre került, hogy a tartalmakat a felhasználók töltik fel, ezért minden ezekhez kapcsolódó felelősség őket terheli. Ez a feltélt a szolgáltató felelősségét kizáró klauzula beiktatásával is megerősíti: „A Szolgáltatásba feltöltött Tartalmakért a Szolgáltatót nem terheli felelősség, e tekintetben a Szolgáltató felelősségét kifejezetten kizárja.”⁸

Az általános szerződési feltételek (a továbbiakban: ászf) további rendelkezései figyelmeztetnek a jogsértő tartalmak feltöltésének szabálytalanságára, valamint az információgyűjtő kódok használatának tilalmára. Felhívják a figyelmet arra, hogy a tartalom feltöltésével – és ezzel egyidejűleg természetesen az ászf elfogadásával – a felhasználó engedély ad a szolgáltatónak arra, hogy különböző gyűjtőoldalakon, promóciós felületeken

² Szellemi Tulajdon Világszervezete

³ FALUDI: A szerzői jog és az internet viszonyának egyes kérdései, i.m. 11.

⁴ FALUDI: A szerzői jog és az internet viszonyának egyes kérdései, i.m. 11. oldal 2. bekezdés

⁵ <https://blog.hu/cimlap> (megtekintés időpontja: 2024.09.19.)

⁶ Uo.

⁷ <https://blog.hu/policy>, 3.1 pont (megtekintés időpontja: 2024.09.19.)

⁸ Uo. 3.2 pont

vagy más, kapcsolódó szolgáltatásban meg tudja jeleníteni a feltöltött alkotásokat vagy azok részleteit. A megosztást a szolgáltató forrásmegjelöléssel, és minden jog fenntartásával teszi meg. Ez a megoldás elméletben a felhasználót védi attól, hogy harmadik fél a tartalmat ne használhassa fel jogosulatlanul. Sajnos, ez a védelem közel sem tökéletes, sőt, az sem mondható teljes bizonyossággal, hogy az említett rendelkezés egyértelműen az alkotó felhasználót védené. Lényeges rendelkezés, hogy a könyv formában való megjelenítésre a felhasználási feltételek nem jogosítják fel a szolgáltatót.⁹

Fontos megjegyezni, hogy a felhasználók, ha szeretnék, az általuk feltöltött tartalom részbeni eltávolítását kérhetik. Ezt az eltávolítandó rész helyének pontos megjelölésével¹⁰ jelezhetik a Blog.hu felé, azonban a blog teljes eltávolíttatására nincs lehetőségük. Ez felettébb érdekes és különösen lényeges rendelkezés, hiszen, amennyiben valaki folyamatosan plágiumot követ el, nem tudja azt egyszerre eltüntetni.¹¹

A szerző az általa készített, természetesen jogi védelemben részesülő mű feltöltésével határozatlan időtartamú felhasználási engedélyt biztosít a szolgáltatónak. Ez vonatkozik a feltöltött tartalmak kezeléséhez szükséges műveletekre, mint például a művek tárolására, másolására, módosítására, terjesztésére, közvetítésére, megjelentetésére, többszörözésére, szerkesztésére, fordítására, formázására stb. Ezt az engedélyt a szolgáltató a társvállalatai, alvállalkozói számára is tovább biztosíthatja, feltéve, hogy ehhez az ászf elfogadásával a felhasználó kifejezetten hozzájárul.¹²

Érdekes, hogy a szolgáltatás igénybevételének megszűnésével a felhasználási feltételek elfogadása által a szolgáltató jogosultságai az adott mű vonatkozásában továbbra sem szűnnek meg, hanem a szolgáltató a műveket a továbbiakban is felhasználhatja. Egyes törölt tartalmak pedig a szolgáltató rendszerében továbbra is megmaradhatnak, és felhasználhatóak. Ilyenek lehetnek a különböző biztonsági mentésekben létező anyagok, archívumokban, illetve gyűjteményekben tárolt tartalmak.¹³

A felhasználó az ászf elfogadásával hozzájárul ahhoz, hogy az általa feltöltött tartalom eltávolításra kerül, amennyiben az bármilyen szinten jogsértő, vagy a szolgáltató jogos érdekeit sérti. A Blog.hu-nak lehetősége van arra, hogy akár saját elhatározásból, akár más felhasználók kérésére törölje a közzétett művet. A szolgáltató ezen kívül a feltöltött tartalmakat módosíthatja, webcímét megváltoztathatja, indokolt esetben pedig teljesen törölheti is azt. A másik oldalról nézve viszont, a felhasználónak joga van a blogjához fűzött hozzászólások moderálására és törlésére, erre vonatkozó konkrét kötelezettséget azonban az általános szerződési feltételek nem állapítanak meg.¹⁴

2.2. Összegzés

A Blog.hu magyar viszonylatban egy aktív tartalommegosztó oldalnak számít. Bár több ezer tartalmat tárol, ezért felelősséget nem vállal, hiszen álláspontja szerint szolgáltatása pusztán tárhelyszolgáltatás.¹⁵ A felelősséget ezzel teljes mértékben a felhasználókra hárítja, így valamennyi felhasználónak magának kell figyelnie tartalmi védelmére, miközben ezt megnehezíti a szolgáltató felhasználási és megosztási jogosultsága. Mivel a felhasználó a

⁹ Uo. 3.3 pont

¹⁰ <https://blog.hu/jogiproblemak> (megtekintés időpontja: 2024.09.19.)

¹¹ <https://blog.hu/policy> 3.4 pont (megtekintés időpontja: 2024.09.19.)

¹² Uo. 3.5 pont

¹³ Uo. 3.6 pont

¹⁴ Uo. 3.6 pont

¹⁵ <https://blog.hu/jogiproblemak> (megtekintés időpontja: 2024.09.19.)

tartalmai esetleges (szolgáltató általi) továbbosztásáról tájékoztatást nem kap, könnyen meglepődhet, amikor az interneten böngészve „szembejön” vele az alkotása. Nyilván van lehetőség arra, hogy a felhasználó megpróbálja érvényesíteni jogait, ám a felhasználási feltételek elfogadásával erre a szolgáltatónak ad engedélyt, ezért érdemes a megosztás helyének eldöntése előtt tájékozódni, és mindenképpen elolvasni a szerződési és egyben felhasználási feltételeket. Bár a Blog.hu-hoz hasonló ingyenes¹⁶ szolgáltatások célközönségének nagysága csábító lehet a magának ismeretséget szerezni akaró feltörekvő íróknak, ám kérdés az, hogy a továbbosztás és a további felhasználási módok lehetősége megéri-e a kockázatot a cél érdekében, akár az író személyének vagy szerzői jogi szempontból.

3. Egy nemzetközi fórum, a Wattpad

A Wattpad, nyitóoldaluk szerint, a világ legnagyobb történetmegosztó felülete, amely több mint 89 millió felhasználóval rendelkezik. A célközönségük elsősorban a Z generációs¹⁷ írók és olvasók tábora. Wattpad-et még 2006-ban alapították azzal a céllal, hogy lehetővé tegyék az emberek számára a mobiltelefonon, bárhol és bármikor történő olvasást. 2008-ban, amikor az alkalmazás iPhone-ra, Androidra és BlackBerry-re elérhető lett, a cég rohamos fejlődésnek indult, 2010-re pedig a kétszeresére nőtt. 2011-re a Wattpad felhasználóinak száma elérte az 1 milliót, alaptőkéje pedig 4.1 millió dollárra nőtt. 2012-ben az alkalmazás mondhatni világszlágerre vált, fejlődése azóta is folyamatos, gyors és megállíthatatlan.¹⁸

A Wattpad felületén az alkotók szinte minden nyelven osztanak meg alkotásokat, amelyek a világon szinte bárki számára elérhetőek. Sok magyar olvasó és író is megtalálható a felhasználók között, ezért is választottam éppen ezt az alkalmazást. Mivel szabályzata sokkal összetettebb, mint a fentebb bemutatott magyar oldalé, ezért a Wattpad feltételeit annak használatán keresztül szeretném bemutatni.

3.1. Működés, felhasználói feltételek

Hogyan is működik az oldal? Amikor megnyitjuk a platformot, választhatunk, hogy azt olvasásra vagy éppen írásra szeretnénk használni. Amíg az olvasás regisztrációhoz nem kötött, addig a történetek megosztásához már egy felhasználási fiók létrehozása szükséges, amelyhez e-mail címmel, Facebook profillal vagy akár Google fiókkal is regisztrálhatunk. Adataink védelme szempontjából talán az e-mail a legcélszerűbb, erre kattintva a szokásos adatlapot hozza fel a webhely, amely e-mail cím, jelszó, valamint a születési idő megadását kéri a leendő felhasználótól. Ennek megadását követően szükséges a felhasználási feltételek, valamint az adatvédelmi irányelvek elfogadása, persze, miután azokat el is olvastuk. Elmondható sajnos, hogy a legtöbben ez utóbbit nem teszik meg. Ennek hátterében többféle ok is meghúzódik.

Először is, a dokumentum nem érhető el minden nemzetiség nyelvén, csak angolul, így a nyelvet nem beszélők fordító nélkül nem is tudják értelmezni a szöveget, amennyiben pedig fordítót használnak, úgy kérdéses, hogy a lefordított szöveg vajon mennyire tükrözi pontosan az alkotó szándékát. Ezen túlmenően a program nem ellenőrzi, hogy a leendő felhasználó ténylegesen megnyitotta-e egyáltalán a dokumentumokat, a jelölő négyzet puszta bejelölése elegendő igazolása annak, hogy a leendő felhasználó a dokumentumok tartalmát megismerte.

¹⁶ Kérdés az, hogy ha adatokat és jogosultságokat biztosítunk a szolgáltatónak, akkor a szolgáltatás ingyenes-e?

¹⁷ Általában az 1996-2007 között születettek, nem egységes a meghatározás.

¹⁸ <https://company.wattpad.com/> (megtekintés időpontja: 2024.08.06.)

Ha megnyitjuk a felhasználási feltételeket, először egy bevezetőt olvashatunk magáról az oldalról, leírják a megszólítással kapcsolatos szabályokat¹⁹, és tájékoztatják a felhasználót, hogy amennyiben a felhasználó valamelyik alapelvvel nem ért egyet, úgy nem is használhatja az oldalt.²⁰

A legelső feltétel, hogy az oldal 13 éves kor alatt egyáltalán nem használható.²¹ Noha a szerzői jog biztosítása nem függ az alkotó életkorától, az egyes weboldalak természetesen külön felhasználási feltételeket szabhatnak, védve magukat és a felhasználóikat is. Jelen esetben például, ha bebizonyosodik, hogy a felhasználó 13 éven aluli, akkor a Wátpad minden figyelmeztetés nélkül törli a profilt és annak minden tartalmát.

A következő bejegyzés a fiók biztonságáról szól. Mint már fentebb említettem, a tartalom megosztásához felhasználói fiók létesítése szükséges, azonban a weboldal ezért a fiókért felelősséget nem vállal. Figyelmeztetnek arra, hogy a felhasználó kezelje bizalmasan a jelszavakat, mert ha valakivel mégis megosztják, úgy később komoly nehézségekbe ütközhet annak megállapítása, hogy ki az eredeti felhasználó, a szerzői jogi rendelkezéseknek kit kellene védenie. Amennyiben a jelszót nem a felhasználó osztotta meg mással, hanem a felhasználói fiókot „külső behatás” érte (feltörték), a probléma jelezhető az ügyfélszolgálat felé.²²

A feltételeket tartalmazó dokumentum a megosztott tartalmakra is kitér. Leírja egyrészt, hogy minden jogot megkap a szolgáltató a feltöltött tartalomra. Másrészt kiköti, hogy a felhasználók csak és kizárólag a saját tartalmukat oszthatják meg a Wátpad felületén. (Megjegyzendő, hogy a megfelelő engedéllyel más felhasználó tartalma is megosztható.) Az, ha a felhasználó valaki más művét tölti fel a felületre, még nem teszi szerzővé és nem jogosítja fel a szerzői jogok gyakorlására. A feltételek tájékoztatnak továbbá arról, hogy a feltételek elfogadásával a felhasználó egy nem kizárólagos licenst²³ ad a Wátpad részére, amelynek segítségével a Wátpad saját fórumán felhasználhatja az írásokat. A Wátpad fenntartja továbbá a jogot arra, hogy amennyiben a feltöltött tartalom nem felel meg az oldal irányelveinek (például gyűlöletbeszédet tartalmaz, önbántalmazásra buzdít, szélsőséges szexuális tartalmat jelenít meg, gyalázkodó szöveg stb.), úgy azt bármikor eltávolíthatja. Az oldal engedélyezett tartalmairól, illetve a speciális szerzői jogokról további külön dokumentumokban olvashatunk, melyeket a későbbiekben még részletesen bemutatok. Minden, a megosztott tartalommal kapcsolatos kockázat (ideértve magát a megosztás és a közzététel kockázatát) a felhasználót terheli, a Wátpad felelősséget nem vállal.²⁴

Mivel a Wátpad weboldal által nyújtott szolgáltatás ingyenes, ezért teljesen leegyszerűsítve a helyzete, a felhasználó az adataival fizet, tehát felmerül a kérdés, hogy az adat, mint ellenszolgáltatás jelenik-e meg?²⁵ Egyrészt a Wátpad különböző hirdetéseket helyez el a felhasználási felületen, másrészt pedig a saját népszerűsítése céljából is

¹⁹ Angol nyelven mostanában nagy probléma a helyes névelő, ki melyiket szereti használni, mit érez a magáénak, nemenként. Angol nyelvben a személyes névmás használata okoz gondot, illetve itt – úgy sejtem – a Mr., Mrs., Ms. használatának megválasztása.

²⁰ <https://policies.wattpad.com/terms> (megtekintés időpontja: 2024.08.06.)

²¹ Uo.

²² Uo.

²³ Azért nem kizárólagos, hiszen mi is rendelkezünk a jogainkkal

²⁴ <https://policies.wattpad.com/terms> (megtekintés időpontja: 2024.08.06.)

²⁵ A kérdéskörrel például Faludi Gábor és Parti Tamás foglalkozik, többek között: FALUDI Gábor: Az adat mint vagyontárgy, in: Kihívások a magánjog területén a 2020-as évek elején, (szerk: Sándor István – Czirfusz György), Közjegyzői Akadémia, h.n., 2024, 53–72; PARTI Tamás: A digitális adatok tulajdoni adaptációjának lehetőségei, in: Kihívások a magánjog területén a 2020-as évek elején, (szerk: Sándor István – Czirfusz György), Közjegyzői Akadémia, h.n., 2024, 73–102.

használhatja a felhasználók által feltöltött tartalmakat. Lényeges, hogy a Wattpad ugyanakkor garantálja azt, hogy harmadik félnek engedély nélkül nem adja el az adatokat.²⁶

A felhasználási feltételekből fontosnak tartom még kiemelni, hogy a Wattpad mindenfajta értesítés nélkül bármikor megváltoztathatja, korlátozhatja vagy eltüntetheti a szolgáltatásokhoz való hozzáférés bármelyik aspektusát. Eltávolíthat például bármilyen tartalmat, amit a felhasználók közzétesznek, hozzáférhetnek, megőrizhetnek és közzétehetnek továbbá bármilyen információt, ha úgy vélik, hogy az szükséges bármilyen érvényes jogszabály, rendelet vagy jogi eljárás, esetleg kormányzati kérés teljesítéséhez.²⁷

3.2. A feltöltött tartalmakra vonatkozó rendelkezések

A Wattpad felületére feltöltött tartalmak vonatkozásában a szolgáltató meglehetősen szigorú szabályokat alkalmaz, amelyeket külön dokumentum formájában tesz elérhetővé a felhasználók számára. A vonatkozó szabályok legnagyobb része a szexuális tartalmak különböző megjelenéseit szabályozza, illetve tiltja. A Wattpad mindehhez a kanadai jogot veszi alapul, az üzemeltető társaság honossága miatt.²⁸ A Wattpad szabályai tiltják az olyan fényképek használatát, amelyek nyíltan ábrázolják az erőszakot, valamint pornográf tartalmakat. Az erőszakos vonalon tovább haladva áttérnek az úgynevezett „self-harm” tartalmak megosztására, tehát az olyan írásokra, amelyek buzdítanak vagy akár utasításokat, tanácsokat adnak az önkárosítás gyakorlásához. Innen tekintve tehát nem érvényesül teljes mértékben az írói szabadság. Természetesen minden gyűlöletkeltő megnyilvánulás, erőszak, valamint más rossz színben való feltűntetése is tiltott. A felhasználók által írásaikban semmilyen reklám terjesztése nem megengedett, legyen szó bármilyen márkáról, szolgáltatásról.²⁹

Az oldalon tartalmakat megosztó szerzők szempontjából a legfontosabb a nyilvánvalóan a szerzői jogok védelme. A platformon nem engedélyeznek semmilyen „kalóz” feltöltést, és eltávolítanak minden illegálisan publikált munkát. Próbálják védeni az oldalon megosztó írókat, ám felhívják egyúttal a figyelmet arra, hogy a hasonló címek vagy történetek önmagukban még nem jelentenek elegendő alapot a szerzői jog megsértésének megállapításához, ez ellen nem tudnak egyértelműen fellépni, ezért javasolják a probléma közvetlen, írók közötti megoldását (áthárítják a felelősséget). Amelyik felhasználói fiók ellen több bejelentés érkezik, amely a szerzői jogok megsértését sérelmezi, azt a szolgáltató letiltja vagy zárolja. Lényeges, hogy a szolgáltató csupán a fiók ellen tud fellépni, a felhasználói fiók „tulajdonosa” (felhasználói fiók jelenleg nem lehet tulajdon tárgya) ellen nem, tehát az anonimitásba burkolózott személy új profilt létrehozva sajnos folytathatja jogsértő tevékenységét.³⁰

Amennyiben egy felhasználó felfedezi, hogy munkáját valaki engedély nélkül lemásolta, vagy akár engedély birtokában, de nem megfelelően, úgy azt a felhasználó jelezheti (sőt, ajánlják is, hogy jelezze) szolgáltató felé, aki ez alapján fel tud lépni ellene a fent említett módokon.³¹

A felhasználási feltételek a felhasználót tájékoztatják arról is, hogy a megosztott tartalmat a Wattpad nem birtokolja. Az írásaikkal tehát maguk a felhasználók rendelkeznek, azt az oldalról bármikor levehetik vagy éppen megoszthatják máshol.

²⁶ <https://policies.wattpad.com/terms> (megtekintés időpontja: 2024.08.06.)

²⁷ Uo.

²⁸ <https://policies.wattpad.com/content/> (megtekintés időpontja: 2024.08.06.)

²⁹ Uo.

³⁰ <https://support.wattpad.com/hc/en-us/articles/216192503-Copyright-FAQ> (megtekintés időpontja: 2024.08.06.)

³¹ Uo.

Mint említettem, az oldal nem engedélyezi a „kalózkodást”, sem annak népszerűsítését vagy más módon történő elősegítését. Éppen ezért, tilos teljes letöltési linkek kérése és adása, pdf fájlok feltöltése, valamint már máshol publikált írók műveinek engedély nélküli, vagy akár sajtóként való feltöltése is. A szolgáltató az összes ilyen tartalmat, üzenetet törli, a hozzá tartozó fiókot pedig felfüggeszti.³²

Felhívják a felhasználó figyelmét arra is, hogy a fan fiction-ök³³, filmek, TV műsorok alapján készült művek szintén letiltásra kerülhetnek a szerzői jogok megsértése miatt, kivéve, ha a szerző a tartalmak megjelenítéséhez engedéllyel rendelkezik. A különböző történetekben gyakran szerepeltetnek dalszövegeket is az alkotók, amely ritka esetekben szintén problémákhoz vezethet.³⁴

Annak érdekében, hogy a felhasználók ne féljenek jelenteni a szabályszegéseket, az egész bejelentési folyamat anonim, ezzel is védve a személyes adatokat, és elkerülve az esetleges bosszúhadjáratot a szabálytalanságot, jogsértést jelentő fiók ellen.³⁵

4. Problémák, megoldási javaslatok

Sajnos hiába minden óvintézkedés a platformok részéről, a másolást, így a plágiumot és a szerzői jogsértést nem tudják megállítani. Az olvasás bejelentkezés nélkül is lehetséges az általam vizsgált mindkét online felületen. Lehetőségünk van keresni a webhelyen a feltöltött tartalmak között, az olvasás földre kattintva pedig megtekinthetők a feltöltött fejezetek, amelyekről gond nélkül készíthetünk képernyőképeket is. A szöveg kijelölése szintén könnyen megoldható, sőt, a rendszer Facebookon történő megosztás lehetőségét is felajánlja mindkét esetben. A Wappad esetében a megosztásra kattintva a kijelölt szöveg egy választható háttérre kerül idézetként, amely linkként osztható meg, esetleg fényképként elmenthető. A szöveg másolása a szokásosan használt `ctrl+c ctrl+v` billentyűparanccsal nem megoldható, ekkor a rendszer csupán egy linket illeszt be a Wappad szerzői jogainak szabályairól.³⁶ Természetesen, mint szinte minden rendszer, kis ügyességgel és technológiai jártassággal ez is kijátszható. A képernyőfotók ügyesen vágva és egy pdf fájlba illesztve összefüggő szöveget alkothatnak, és a mesterséges intelligencia is percek törtrésze alatt tudja leírni a képen látható szöveget, szinte bármilyen nyelven.

A Blog.hu esetében a megosztás beágyazott link formájában, ha van, akkor pedig a blogbejegyzéshez kapcsolódó borítóképpel együtt kerül megosztásra a különböző közösségi felületeken. Bár itt a másolt szöveg azonnali megosztása mindössze egyetlen kattintással nem lehetséges, ám a korábban is említett billentyűkombináció a szabályzat beszurása nélkül is működik.

Bár a szövegek szerkesztése rendszeren belül az olvasók számára nem megengedett, a szerző a szöveget bármikor szerkesztheti, és a beillesztés is megengedett a szöveg megosztásakor. Nem szükséges begépelni a megosztani kívánt szöveget, elég azt beilleszteni a dokumentumba. Maguk a rendszerek sem keresnek egyezéseket, plágiumot, hanem kérdés nélkül feltöltik az adott dokumentumot, amely azonnal el is érhető.

Megoldást jelenthetne talán, ha ezek a rendszerek beiktatnának egy ellenőrző szoftvert, még ha ezzel késleltetve is kerülnének fel az anyagok az olvasók számára. Az ingyenesen

³² Uo.

³³ Rajongók írásai általában celebek főszereplésével.

³⁴ <https://support.wappad.com/hc/en-us/articles/216192503-Copyright-FAQ> (megtekintés időpontja: 2024.08.06.)

³⁵ Uo.

³⁶ Uo.

elérhető plágiumszűrők költséghatékony megoldások lehetnek ugyan, azonban ilyen méretű szolgáltatóknál egy nagy teljesítményű, privát szoftver használata válhat szükségessé, amely a költségeiket így jelentős mértékben megnövelné.

A képernyőképek problémájára visszatérve érdemes rögzíteni, hogy a streamingszolgáltatók már alkalmazzák a különböző szűrőket, így például a kezdőlapról, vagy a filmek listájáról még készíthető ugyan kép, de magáról a mozgóképről már nem, arról az eszköz mindössze egy fekete képet készít. Célszerű lenne ezt a megoldást alkalmazni az irodalmi műveket megosztó oldalaknál is. Persze ezeknek a fejlesztéseknek a kivitelezése olyan extra pénzügyi ráfordításokat igényelhet, amit ezek az oldalak nem minden esetben engedhetnek meg maguknak. A technika fejlődése remélhetőleg idővel ezekre a problémákra is megoldást kínál majd.

Továbbra is kérdés marad ugyanakkor, hogy a szerzők mit tehetünk online megosztott tartalmaink védelmében. Elsősorban szükséges a megfelelő tájékozódás, mindenképpen szükséges elolvasni a különböző oldalak felhasználási feltételeit, egészen az apró betűs részekig. Amennyiben van rá lehetőség, érdemes, ha a szerző fizetős tartalmamegosztó weboldalakra (pl.: Patreon³⁷) regisztrál. Itt a tartalmak csak bizonyos összeg megtérítése ellenében lesznek elérhetőek a nagyérdemű számára, ezáltal a szerzők bizonyos mértékben megvédhetik tartalmaikat, amelyen felül még csekély – befutott alkotóként akár jelentős mértékű – anyagi juttatásra is szert tehetnek, amely azért komoly előnyt jelent. Nyilván a művek így csak egy szűkebb réteget érnek el, azonban a szerzői jogok érvényesítése és védelme jelentősen egyszerűbb.

Természetesen a szerzők műveikben elhelyezhetnek szerzői jogi figyelmeztetéseket is, ilyen például a „minden jog fenntartva” szófordulat, vagy mondjuk egy figyelemfelhívás arra, hogy a másolás és az engedély nélküli újrafelhasználás tilos. Kép formájában feltöltött tartalmainkra vízjellet is tehető, akár a kép egy részére vagy teljes egészére, ezzel is csökkentve a tökéletes másolás esélyét.

Egyes weboldalakon a JavaScript használatával letiltható a jobb egérgomb használata, amely szintén alkalmas a másoló dolgának megnehezítésére.³⁸ Ez azonban csak részleges védelmet jelent, mivel a forráskód továbbra is elérhető lesz. Ezen kívül ugyanezen technika használatával a szövegek kijelölést is letiltható. A programozói nyelv használata ma már videókból is elsajátítható igaz csak az alapok vonatkozásában.

Önállóan is létrehozhatók úgynevezett fizetési falak (paywall) is, amik biztosíthatják, hogy feltöltött tartalmaink egy része ingyenesen hozzáférhető legyen, miközben például egy cikk folytatásáért már fizetni kell. Ezek a kisebb összegek általában havidíjban kerülnek kiszabásra. A paywall rendszerek már elég régen léteznek, ami nem is lenne probléma, ha nem hoztak volna létre kódokat és weboldalakat az ilyen falak kijátszására, így sajnos már ez sem jelent a szerzők számára biztos megoldást.

A fentebb említett indokok alapján vélhetően érdemes lenne az irodalmi művek megosztásával kapcsolatban is megállapítani egy olyan lépcsőzetes kockázati skálát, mint amit az MI vonatkozásában az *AI Act* megállapított.³⁹ Lényegesen megkönnyítené az olvasók és az

³⁷ <https://www.patreon.com/login> (megtekintés időpontja: 2024.11.21.)

³⁸ JavaScript: programozói nyelv.

³⁹ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2024/1689 rendelete (2024. június 13.) a mesterséges intelligenciára vonatkozó harmonizált szabályok megállapításáról, valamint a 300/2008/EK, a 167/2013/EU, a 168/2013/EU, az (EU) 2018/858, az (EU) 2018/1139 és az (EU) 2019/2144 rendelet, továbbá a 2014/90/EU, az (EU) 2016/797 és az (EU) 2020/1828 irányelv módosításáról (a mesterséges intelligenciáról szóló rendelet) (EGT-vonatkozású szöveg), [5]

alkotók platformhasználatával kapcsolatos döntéseit, valamint ösztönözné az oldalakat a megfelelő biztonsági intézkedések megtételére.

5. Az igényérvényesítés

Az igényérvényesítés témaköre szintén olyan problémákat vet fel, amelyekkel úgy érzem, érdemes külön is foglalkozni. A Blog.hu esetén, miután honossága magyar, az igényérvényesítési helyzetekben a magyar jog szerint kell eljárni, ám a Wattpad esetében más a helyzet. Miután az üzemeltető társaság, a Wattpad Corporation központja Torontóban található, az igényérvényesítési eljárásokban a kanadai jogot kell alkalmazni. Ez azért is problémás, mert a Wattpad-et világszerte több millió ember használja, különböző országokban.

A jogi szabályozás eltérése még a kisebbik probléma. Kérdés azonban, hogy mi történik akkor (nem csak ezen felületekre gondolva, ha valamelyik felhasználó mondjuk plagizálja valamely művet. A felhasználókról csak az általuk nyilvánossá tett információk elérhetőek, és azon túlmenően, hogy a sérelmet szenvedett szerző jelenti az online térben történt szerzői jogsértést a szolgáltatónak, további, polgári peres eljárásban történő jogérvényesítésre nem igazán van lehetősége, abból az egyszerű okból kifolyólag, hogy nincs ismerete arról, hogy ki van a másoló profil mögött.

A személyes adatok védelme felettébb fontos irányelv a legtöbb közösségi felületen, a szolgáltatók nagyon odafigyelnek az adatok helyes kezelésére. Éppen ezért a regisztrált tagokról információt csak indokolt esetekben adhatnak ki, általában a hatóságok részére. A felhasználónak tehát nincsenek meg a kellő eszközei ahhoz, hogy jogait egy komolyabb eljárás formájában érvényesíthesse. Igazából már annak is örülni kell, ha a szolgáltató a felhasználási jelzést követően valóban fellép a jogsértés ellen, és azt teljes egészében orvosolja, tehát mondjuk a biztonsági mentések által tárolt tartalmakat is elérhetetlenné teszi.

Ez a terület jelenleg sajnos szürke zóna az egységes szabályozás terén, a nemzetközi jog is csak abban ad támpontot, hogy melyik érintett ország jogszabályai szerint kellene eljárni.

6. Záró gondolatok

Természetesen érthető, hogy az alkotók a fent említett problémák ellenére az online térben való publikálás mellett döntenek. Egyrésztől lényegesen olcsóbb (igazából majdhogynem ingyenes) a könyvkiadáshoz képest, ráadásul az alkotás több emberhez is eljuthat. Emellett viszont úgy gondolom, hogy a szerzők az árak mellett a kockázatokat nem veszik kellőképpen figyelembe, nem elég tájékozottak, és az online térben felmerülő veszélyekre sem hívja fel senki a figyelmüket.

Úgy vélem, célszerű lenne a jogászok aktivizálása az online térben, akár az erre kialakított, akár a saját felületeken történő figyelemfelhívás a megfelelő és etikus internethasználatra, valamint az ehhez kapcsolódó tartalmak terjesztése, megosztása. Ha elég sokan hívnák fel a felhasználók figyelmét az apró betűs rész elolvasásának és megismerésének fontosságára, talán elkezdődhetne a meglepetések és a félelem nélküli internetfelhasználás korszaka.

Bár a kibertér egy látszólag szabályoktól mentes környezet, nem gondolom azt, hogy ezt a látszatot fenn kell tartani. Véleményem szerint a platformok célja és feladata lenne felhasználóik védelme, ám a megfelelő kontroll és ellenőrzés nélkül ez nem lehetséges.

A társadalmunknak meg kell tanulnia, hogy az internetes tartalmakra ugyanúgy vonatkoznak a szerzői jogok, mint a minden más alkotásra. Be kell látni, hogy a különböző módokon megjelenő művek egyformán történő kezelése nehézkes lehet a hozzáférés és a rendelkezésre álló tartalmak mennyisége alapján. Azt is tudatosítanunk kellene valahogy a felhasználók körében, hogy a szerzői jogok megsértése az interneten ugyanolyan, vagy legalábbis hasonló jogkövetkezményeket von maga után, mintha egy már megjelent könyvet adna ki saját neve alatt.

Bízom benne, hogy a jövőben a szerzői jog olyan fejlődésen fog átmenni, amely biztosítja a szerzők és jogtulajdonosok biztonságát minden felületen. Ne felejtjük el, hogy a változás már elkezdődött, és az MI színrelépésével nagy valószínűséggel fel is fognak gyorsulni a folyamatok. Remélem, hogy a jogalkotók nemcsak a mesterséges intelligenciával kapcsolatos kérdésekre fognak válaszolni, hanem létrehoznak egy egységes, nemzetközi szabályrendszert is, amely pozitívan fog hatni az internet világra. Az emberi társadalom működése szabályokon alapszik, és ezt át kell ültetni az online térre is, hiszen szinte már ott éljük az életünk.